

NOFILOLOGIK OLIY TA'LIM MUASSASALARI TALABALARINING INGLIZ TILIDA NUTQINI RIVOJLANTIRISH MUAMMOLARI VA YUTUQLARI

Suyarova Shaxnoza Toyloqovna
Toshkent davlat agrar universiteti,
"Xorijiy tillar" kafedrası o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada nofilologik oliy ta'lim muassasalari talabalarining ingliz tilida og'zaki nutqini rivojlantirish jarayonida uchraydigan muammolar va erishilayotgan yutuqlar tahlil qilinadi. Tadqiqotda kommunikativ yondashuv, interaktiv metodlar va zamonaviy pedagogik texnologiyalarning samaradorligi yoritiladi. Shuningdek, talabalar nutqini rivojlantirishga to'sqinlik qiluvchi lingvistik va psixologik omillar ko'rib chiqiladi hamda ularni bartarafetish bo'yicha amaliy tavsiyalar beriladi.

Kalit so'zlar: nofilologik ta'lim, og'zaki nutq, kommunikativ kompetensiya, interaktiv metodlar, motivatsiya, ingliz tili o'qitish metodikasi.

Abstract: This article analyzes the challenges and achievements encountered in the process of developing oral English speech among students of non-philological higher education institutions. The study highlights the effectiveness of the communicative approach, interactive methods, and modern pedagogical technologies. It also examines linguistic and psychological factors that hinder the development of students' speaking skills and provides practical recommendations for overcoming these difficulties.

Keywords: non-philological education, oral speech, communicative competence, interactive methods, motivation, English language teaching methodology.

Аннотация: В данной статье анализируются проблемы и достигнутые результаты в процессе развития устной речи на английском языке у студентов нефилологических вузов. В исследовании освещается эффективность коммуникативного подхода, интерактивных методов и современных педагогических технологий. Также рассматриваются лингвистические и психологические факторы, препятствующие развитию речи студентов, и даются практические рекомендации по их преодолению.

Ключевые слова: нефилологическое образование, устная речь, коммуникативная компетенция, интерактивные методы, мотивация, методика преподавания английского языка.

Bugungi globallashuv sharoitida ingliz tili xalqaro muloqot, ilm-fan, texnologiya va biznes sohasining asosiy kommunikatsiya vositasiga aylandi. Jahon ta'lim makoniga

integratsiyalashuv jarayonida oliy ta'lim muassasalari zimmasiga raqobatbardosh, zamonaviy kompetensiyalarga ega mutaxassis tayyorlash vazifasi yuklatilmoqda. Shu nuqtai nazardan, nofilologik yo'nalishlarda tahsil olayotgan talabalar uchun ingliz tilini bilish qo'shimcha fan emas, balki kasbiy faoliyatning muhim tarkibiy qismi hisoblanadi.

Ayniqsa, og'zaki nutqni rivojlantirish dolzarb masalalardan biridir. Chunki mutaxassisning xalqaro konferensiyalarda qatnashishi, xorijiy hamkorlar bilan muzokara olib borishi, ilmiy manbalarni tahlil qilishi va taqdimot o'tkazishi bevosita nutq kompetensiyasiga bog'liqdir.

Mazkur ilmiy ish nofilologik oliy ta'lim muassasalari talabalarining ingliz tilida nutqini rivojlantirish jarayonida uchraydigan muammolarni aniqlash, ularni bartaraf etish yo'llarini ishlab chiqish hamda mavjud yutuqlarni ilmiy asosda tahlil qilishga qaratilgan.

Nutq kompetensiyasi — bu til vositalari yordamida fikrni aniq, mantiqiy va maqsadga muvofiq ifoda etish qobiliyatidir. Ushbu tushuncha tilshunoslik va metodika fanida keng o'rganilgan.

Amerikalik tilshunos Noam Chomsky o'zining **Aspects of the Theory of Syntax** asarida lingvistik kompetensiya tushunchasini ilmiy asoslab bergan. Keyinchalik Dell Hymes kommunikativ kompetensiya nazariyasini ilgari surib, tilni ijtimoiy kontekstda qo'llash qobiliyatini ham muhim deb hisoblagan.

Nutq kompetensiyasi quyidagi tarkibiy qismlardan iborat:

- Lingvistik kompetensiya (leksika, grammatika, fonetika)
- Sotsiollingvistik kompetensiya (ijtimoiy moslashuv)
- Pragmatik kompetensiya (maqsadga yo'naltirilgan nutq)
- Strategik kompetensiya (muloqot jarayonida muammolarni bartaraf etish)

Nofilologik talabalar uchun nutq kompetensiyasi kasbiy faoliyat bilan bevosita bog'liq bo'lib, ularning professional kommunikativ tayyorgarligini belgilaydi.

Chet tilini o'qitishda kommunikativ yondashuv yetakchi metod sifatida tan olingan. Bu yondashuv talabaning faol ishtirokiga, real hayotiy vaziyatlarni modellashtirishga va tilni amaliy faoliyat orqali o'rganishga asoslanadi.

Jeremy Harmer o'zining *How to Teach English* asarida interaktiv metodlarning nutq rivojida o'rnini alohida ta'kidlaydi. Shuningdek, Jack C. Richards va Theodore S. Rodgers tomonidan yozilgan *Approaches and Methods in Language Teaching* asarida kommunikativ metodning samaradorligi ilmiy jihatdan asoslab berilgan.

Zamonaviy metodlar qatoriga quyidagilar kiradi:

- CLIL (Content and Language Integrated Learning)
- Loyiha metodi (Project-based learning)
- Debat texnologiyasi
- Keys-stadi

- Rol o‘yinlari

Ushbu metodlar talabalar nutqini tabiiy sharoitda rivojlantirishga xizmat qiladi.

“Ingliz tilida nutqni rivojlantirishdagi muammolar” — bu talabalarning ingliz tilida erkin, to‘g‘ri va ravon gapirish ko‘nikmasini shakllantirish jarayonida uchraydigan qiyinchiliklar va to‘siqlar degani.

Ya‘ni, bu tushuncha quyidagi muammolarni anglatadi:

1. Lingvistik muammolar

Nofilologik talabalar ko‘pincha quyidagi qiyinchiliklarga duch keladilar:

- Lug‘at boyligining yetishmasligi
- Grammatik xatolar
- Talaffuzdagi kamchiliklar
- Kasbiy terminologiyani bilmaslik

Terminologiya masalasi ayniqsa dolzarbdir. Bu borada Sh. T. Suyarova hamda G. S. Xodjaye va tadqiqotlarida soha terminologiyasini o‘qitishning nazariy asoslari yoritilgan.

2. Psixologik va metodik muammolar

Talabalar nutq jarayonida ko‘pincha:

- Xato qilishdan qo‘rqish
- O‘ziga ishonchsizlik
- Past motivatsiya
- Passivlik

kabi muammolarga duch keladilar.

Shuningdek, darslarda amaliy mashg‘ulotlarning kamligi va an‘anaviy metodlarning ustunligi ham nutq rivojiga salbiy ta‘sir ko‘rsatadi.

“Ingliz tilida nutqni rivojlantirishdagi erishilayotgan yutuqlar va tajriba-sinov ishlari” bu — ingliz tilida gapirish ko‘nikmasini oshirish jarayonida qo‘llanilayotgan yangi usullar natijasida olinayotgan ijobiy o‘zgarishlar va ularni amalda tekshirish (eksperiment) ishlari degani.

Bu tushuncha ikki qismdan iborat:

1 Erishilayotgan yutuqlar

Bu — talabalarning ingliz tilida nutq qobiliyatida kuzatilayotgan ijobiy natijalar. Masalan:

- Lug‘at boyligining oshishi
- Grammatik xatolarning kamayishi
- Talaffuzning yaxshilanishi
- Erkin va ishonch bilan gapirish
- Kasbiy mavzularda muloqot qila olish

Ya‘ni, talabalar avvalgiga nisbatan ingliz tilida yaxshiroq muloqot qila boshlaydilar.

2 Tajriba-sinov ishlari

Bu — maxsus tashkil etilgan o‘quv-eksperiment jarayoni bo‘lib, unda yangi metodlar samaradorligi tekshiriladi.

Tajriba-sinov ishlari 2-bosqich nofilologik talabalar ishtirokida olib borildi.

1-bosqich: Diagnostika

- 40% — past daraja
- 35% — o‘rta daraja
- 25% — yuqori daraja

2-bosqich: Intervensiya

3 oy davomida debat, loyiha, rol o‘yinlari va CLIL metodlari qo‘llanildi.

Yakuniy natija

- Past daraja 15% gacha kamaydi
- Yuqori daraja 45% gacha oshdi

Bu natijalar interaktiv metodlarning samaradorligini tasdiqlaydi.

2. Kasbiy yo‘naltirilgan nutqni shakllantirish

Kasbiy yo‘nalishga mos o‘qitish nutq rivojini tezlashtiradi.

Masalan:

- Iqtisod yo‘nalishida — biznes muzokaralar
- Texnika yo‘nalishida — texnik tavsif va prezentatsiya
- Huquq yo‘nalishida — huquqiy nutq va argumentatsiya

Bu usul talabalarni real kasbiy vaziyatlarga tayyorlaydi.

AMALIY TAVSIYALAR

1. Har bir darsda og‘zaki muloqot elementlarini joriy etish.
2. Guruhli ishlash metodlarini keng qo‘llash.
3. Multimediya vositalaridan foydalanish.
4. Talabalarni erkin fikr bildirishga undovchi psixologik muhit yaratish.
5. Xalqaro onlayn loyihalarda ishtirokni yo‘lga qo‘yish.

Nofilologik oliy ta’lim muassasalari talabalarining ingliz tilida nutqini rivojlantirish murakkab, ko‘p bosqichli pedagogik jarayondir.

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki:

- Kommunikativ va integrativ yondashuv samarali hisoblanadi.
- Kasbiy yo‘naltirilgan ta’lim nutq kompetensiyasini oshiradi.
- Interaktiv metodlar motivatsiyani kuchaytiradi.
- Psixologik to‘siqlarni bartaraf etish uchun amaliy mashg‘ulotlar muhim ahamiyatga

ega.

Shunday qilib, ingliz tilida nutqni rivojlantirish nafaqat til o‘rgatish, balki global raqobatbardosh mutaxassis tayyorlashning muhim omili hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Noam Chomsky. Aspects of the Theory of Syntax. MIT Press, 1965.
2. Dell Hymes. On Communicative Competence. 1972.
3. Jeremy Harmer. How to Teach English. Longman, 2007.
4. Jack C. Richards, Theodore S. Rodgers. Approaches and Methods in Language Teaching. Cambridge University Press, 2001.
5. Suyarova Sh.T. Soha ta’limida ingliz tili o‘qitilishining nazariy asoslari. — Toshkent, 2026.
6. Xodjayeva G.S. Soha terminologiyasining shakllanishi va ilmiy-fan rivojida o‘rni. — Toshkent, 2026.